УДК 82.091
DOI https://doi.org/10.32841/2409-1154.2021.52-2.11

Гурдуз А. І.,
кандидат філологічних наук, доцент, докторант кафедри української та зарубіжної літератури і порівняльного літературознавства Бердянського державного педагогічного університету

ДУХОВНО-ЕТИЧНІ ДОМІНАНТИ В РОМАННИХ ЦИКЛАХ АНДЖЕЯ САПКОВСЬКОГО «ВІДЬМАК» І МАРІЇ СЕМЕНОВОЇ «ВОВКОДАВ»

Анотація. Помітними у світовому фентезі кінця XX – початку XXI ст. є виразно етнічно марковані, категоріально порівнювані й недостатньо вивчені цикли романів Анджея Сапковського «Відьмак» і Марії Семенової «Вовкодав». Ці романні цикли водночас виражають ряд фентезійних тенденцій цього періоду, і насамперед – системну актуалізацію язичницької культури в її сучасному і різнонаціональному розумінні. У результаті вперше здійснюваного зіставлення циклів «Відьмак» А. Сапковського і «Вовкодав» М. Семенової визначаємо специфіку в них духовно-етичних домінант як маркерів національного коду. У зв'язку з указаною метою ключовими в розвідці є простеження відображення в указаних польському й російському романних циклах світових фентезійних тенденцій кінця XX – перших десятиліть XXI ст., а також їх гендерної інтенційності.

Простежувана Я. Корольковою в «Вовкодаві» сюжетна цикліка «вихід героя з «рідного» простору – перебування в «чужому» просторі – повернення» є орієнтованою на міфологічну модель схемою й також актуалізована у фентезі вказаного періоду. Пригоди героїв тривають у співвідносних фентезійних світах – близьких до середньовічного рівня європейської цивілізації, язичницьких. Для фентезі XXI ст. характерне порушення гендерних питань, зокрема про духовний потенціал жінки і чоловіка. У світі «Вовкодава» М. Семенової в духовному сенсі жінкам дано більше, так само позиціонована жінка в романістиці Д. Корній, С. Ґрін, Х. Векер та ін. Важлива роль у циклі М. Семенової концептів свободи і пам'яті, котрі актуалізовані й у світовому сучасному фентезі. Визначальною є воля і для Відьмака, однак з огляду на його посилені егоїстичні мотиви концепт свободи в польському циклі функціює з іншим семантичним відтінком.

Здійснений аналіз романних циклів дозволяє говорити про духовно-етичні домінанти в них як маркери національного коду. Ключовими й наскрізними, хоча такими, що функціюють часом у відмінних семантичних площинах, концептами творів стають любов і співчуття до ближнього, обов'язок як місія, (виправданий) героїзм, пам'ять і свобода (особистості, зокрема жінки), язичництво й віра загалом. При цьому польський і російський цикли органічні ряду світових фентезійних тенденцій межі XX – початку XXI ст., з-поміж яких найважливіші тут – моделювання постаті власне героя як переосмисленого традиційного антигероя та виражена гендерна інтенційність.

Викладені положення можуть бути розвинені і включені до масштабного дослідження еволюції слов'янського фентезі в системі світового.

Ключові слова: фентезі, гендер, інтертекст, міф, тенденція, інтерпретація.

Постановка проблеми. Інтенсивний розвиток фентезі в жанровій, проблемно-тематичній і міфопоетичній площинах помітно змінює характер літературного процесу перших десятиліть XXI ст. і демонструє неспроможність для вивчення цього метажанру некомпаративних студій. Робота дослідника в цій сфері так чи інакше торкається проявів національного й інонаціонального в художньому тексті. Актуалізація в сучасному літературознавстві питань національної ідентичності, шляхів інтеграції, рецепції й трансформації мистецького досвіду в іншому культурному середовищі виводить на перший план потребу визначення сутності духовно-етичних домінант національного фентезі на тлі глобальних стратегій розвитку метажанру.

Помітними у світовому фентезі межі XX–XXI ст. є виразно етнічно марковані, категоріально порівнювані й недостатньо вивчені окталогія Анджея Сапковського «Відьмак» («Wiedźmin», 1990–2013) і гексалогія Марії Семенової «Вовкодав» («Волкодав», 1995–2014), комплексне зіставне висвітлення яких, виходячи зі сказаного, є доцільним. Оригінальні приклади авторської міфології, ці романні цикли водночас виражають ряд загальнофентезійних тенденцій кінця XX – перших десятиліть XXI ст., і насамперед – системну актуалізацію язичницької культури в її сучасному і різнонаціональному розумінні. Актуальна проблема вираження в них духовно-етичних домінант як показових відзнак відповідних національних кодів об'єктивно може бути висвітлена саме у форматі компаративного дослідження. Йому сприяє й той факт, що безпосередньо під час написання «Відьмака» польський прозаїк звертався до досвіду російського фентезі [1, с. 215].

Доведення в російських дослідженнях останніх років ідеологічних, націєтворчих функцій слов'янського фентезі, підкреслення його здатності «транслювати й формувати переви-значення національної ідентичності» [2, с. 4] варто розуміти не як унікальність цього художнього корпусу, але як супровідні параметри відповідного етапу розвитку світового корпусу фентезі. Адже аналогічні тенденції виявляємо в англійському («Джонатан Стрендж і містер Норрелл» С. Кларк, «Напівжиття» С. Ґрін), американському («Дім дивних дітей» Р. Ріггза, «Голем і джин» Х. Векер) та інших національних письменствах. Актуалізація названих функцій мотивована схожими, що й у випадку з появою й розквітом альтернативної історії, факторами: невдоволеністю особистістю сучасними умовами життя й віднайденням у минулому (як правило, стилізованому і переосмисленому) підґрунтя національної гордості та/або допущених помилок, через які нинішній день є таким.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Заявлені твори польського й російського авторів раніше комплексно не зіставлялися й загалом не ставали об'єктами системних компаративних досліджень (одиничні спроби порівняння роману «Відьмак» із творами інших митців можуть бути схарактеризовані швидше як описові (напр., М. Демчик [3]). Ступінь внутрішньонаціональної літературознавчої уваги при цьому вищий у випадку з російською письменницею. Серед студій (в абсолютній більшості російських дослідників, хоча твір отримав міжнародне визнання) про аспекти проблематики, поетики й жанрової приналежності окремих творів М. Семенової найбільш вартісними є хронологічно останні праці в силу комплексного бачення в них циклу як концептуального явища в російській літературі й більшої відповідності актуальній літературознавчій методології: дана оцінка засад фентезійного світу «Вовкодава» як моделі (Я. Королькова [4]) і згодом фундаментально досліджена жанрова типологія романів цього циклу в системі прози авторки загалом (В. Толкачова [5]). Водночас у зв'язку з переважно автономним вивченням у межах національної літератури художні параметри «Вовкодава» не показані у світових фентезійних координатах, через що висновки наявних праць специфічно звужені (наприклад, у дисертації Я. Королькової про циклічну організацію сюжету [4, с. 17]); суперечать логіці міфологічної свідомості та розвитку сюжету окремі положення В. Толкачової, про що пишемо нижче.

Науково більш вартісними розвідки про співвідносні аспекти циклу А. Сапковського також опубліковані порівняно нещодавно. Основна увага дослідників частіше звернена на основні складники проблемно-тематичного комплексу циклу (Й. Щешняк [6], С. Півень [7]), інтерпретацію А. Сапковським національних і світових легендарно-міфологічних образів (Р. Войтонь [8], Н. Развадовська [9]), власне простеження в циклі етноознак (С. Легеза [10, с. 34]), специфіки перекладу «Відьмака» іншими мовами (К. Зелинська, А. Михед, І. Чемоданов та ін.). Прикметна відмінність розуміння психології головного героя національно різними вченими, що знову ж таки свідчить про можливу суб'єктивність у подібних оцінках: якщо Й. Щешняк аналізує образ Відьмака як власне героя в його мандрах [6, с. 207–208], то Р. Войтонь зосереджена на аспектах дегероїзації героя та зниженні іміджу жінки [8, с. 87].

Очевидна неповнота вивчення російського й польського романних циклів виявляється і в тому, що присвячені їм розвідки часто в силу часу виконання не охоплюють останні частини «Вовкодава» і «Відьмака», тобто концепції творів у такому випадку дослідники трактують, спираючись далеко не на відповідні художні тексти (тоді як зрозуміло, що, оскільки перед нами саме *цикли* романів, завершальні їхні частини мають особливе значення для розуміння авторської концепції).

Мета статті – у результаті вперше здійснюваного зіставлення циклів «Відьмак» А. Сапковського і «Вовкодав» М. Семенової визначити своєрідність у них духовно-етичних домінант як маркерів національного коду. У зв'язку з указаною метою ключовими в розвідці є простеження а) відображення в указаних польському й російському романних циклах світових фентезійних тенденцій кінця XX – перших десятиліть XXI ст., а також б) їх гендерної інтенційності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Візитівка сучасного польського фентезі, «Відьмак» параметрально співвідносний із «Вовкодавом» – першим російським «слов'янським фентезі» [11, с. 410] й найвищим творчим злетом М. Семенової, яка в національній літературі, на переконання сучасної дослідниці, «…єдина… створює особливі типи слов'янських романів-фентезі» [5, с. 175]. Обидва романні цикли, поряд із художньою оригінальністю, містять прикмети часової практики світового літературного й кінофентезі. Те, що на захист слабших тут стають відповідно «мутант» [1, с. 71; 12, с. 108] Відьмак і перевертень [11, с. 406; 13, с. 284] Вовкодав, суголосно тенденції метажанру кінця XX – перших десятиліть XXI ст., коли формується нове покоління героїв із традиційних антигероїв: це персонажі демонічного походження *Хелл*бой із кінотрилогії (2004–2019) реж. Ґ. дель Торо і Н. Маршалла та Деймон із серіалу «Хелстром» (2020) П. Збишевскі; горгулії в «Я, Франкенштейні» (2014) реж. С. Бітті та ін.

Простежувана Я. Корольковою в «Вовкодаві» сюжетна цикліка «вихід героя з «рідного» простору – перебування в «чужому» просторі – повернення» [4, с. 17] є орієнтованою на міфологічну модель схемою й також актуалізована у фентезі вказаного періоду, що концептуальне звертання до неї фіксуємо в «Гаррі Поттері» Дж. К. Ролінґ (1997–2007), «Домі дивних дітей» (2011–2021) Р. Ріґґза, «Безсмертних» (2012–2016) Д. Корній тощо.

Компаративний ракурс рельєфно виявляє спільність і своєрідність художніх світів Відьмака і Вовкодава. Як і Відьмак, Вовкодав («Ні людина, ні собака…» [14, с. 211]) має надприродні здібності, зокрема, здатний уповільнювати час [13, с. 218]. Пригоди героїв тривають у співвідносних фентезійних світах – близьких до середньовічного рівня європейської цивілізації, язичницьких, де з людьми співіснують різні надприродні істоти. На відміну від частішої у фентезі вертикальної моделі світів, у «Вовкодаві» вона горизонтальна: світи розміщені на землі й відділені один від одного річками, («усі знають, що річками первісно відділені один від одного світи» [14, с. 9]).

Герой М. Семенової наділений мудрістю, але значно менш освічений (дорослим навчиться читати) і загалом говорить мало, чому його роздуми, стримані емоційні й душевні порухи письменниця, як правило, передає від третьої особи [напр., див.: 11, с. 160, 204, 228], у внутрішніх монологах [11, с. 162]. Відьмак же має знання, що вможливлюють інтелектуальні діалоги з ним. А. Сапковський порушує актуальні проблеми сучасності (расизму [12, с. 24], екології [12, с. 175], онкології [12, с. 66], спекуляції в трансгуманістичній сфері [1, с. 154–155]), безпосереднє артикулювання яких у його тексті лунає як анахронізм (порівняймо з часовою логічністю порушення проблем расизму й рабства в «Карті днів» (2019) Р. Ріґґза). При цьому проблеми толерантності порушені і в польському, і в російському циклах.

На відміну від Вовкодава, котрий безвідносно до свого фізичного стану стає на захист слабких і ображених та часом віддає для них останнє, Відьмак підкреслює, що рятує тих, хто його наймає, оскільки «…недостатньо шляхетний. І недостатньо мужній. Я не придатний для солдата чи героя. […] Я убиваю потвор. За гроші. Захищаю дітей, якщо батьки мені заплатять» [12, с. 108]. Відьмак при цьому також любить ближнього і співчуває йому, але наголошує, що життєвий шлях нищителя монстрів було вибрано за нього [12, с. 108], й обирає свій маршрут, виходячи з міркувань заробітку. Так само керуючись моральними принципами, герой російського циклу, однак, багато в чому прислухається до своєї язичницької віри: його мандри (після здійснення кровної помсти в першому томі

циклу) зумовлені «божественним проводом» [11, с. 241] – відповіддю й наказом верховного божества [13, с. 77], проводом «Господарки Доль» [11, с. 204]. Не раз міркує герой російської письменниці й про свою гріховність [11, с. 161; 13, с. 550, 552], усвідомлюючи правоту ненасильних методів протистояння злу і свою фізичну неможливість їх дотримуватися, що такого фактору польський герой позбавлений.

Специфічною рисою фентезі М. Семенової, зокрема «Вовкодава», В. Толкачова вважає те, що «…її герої не рятують світ від неочікуваної небезпеки, що насунулася на нього, а здійснюють Квест для досягнення власної мети» [5, с. 34]. Текстуальний аналіз циклу про Вовкодава спростовує це твердження: після здійсненої помсти в першому томі головний герой уже не тільки багато в чому живе заради набутої «сім'ї» – врятованих ним Тілорна й Ніїліт, виявляючи взірець самопожертви [13, с. 551], але й, повернувшись у місця колишнього ув'язнення не з егоїстичних інтересів, стає переможцем (соціального) зла, втіленого в Самоцвітних горах із заснованим у них на рабській праці видобутку коштовного каміння. При цьому місія звільнення тисяч рабів передбачена для Вовкодава долею: не дарма один із томів циклу названий «Знамення шляху», герой вислуховує пророцтво про майбутню подорож [14, с. 77], і в результаті підкреслено, що герой стає «справедливістю Богів» [11, с. 387].

Змушені внести корективи у твердження російської дослідниці, що для мешканців світу «Вовкодава» М. Семенової «… фантастика не має раціонального обґрунтування…» [5, с. 34]. Оскільки світ цього художнього циклу язичницький [13, с. 32], з усіма відповідними атрибутами (пантеон божеств, системні ритуали в побуті навіть не жерців культів із супровідним фольклорним «оздобленням» тощо), то для його персонажів належним поясненням надприродних явищ і подій є язичницькі закони. Так, Вовкодав дякує ручаю, з якого п'є воду [13, с. 39], вдячний за добрий сон і відчуває, що його вдячність «прийнята» [11, с. 146]; приносить символічний дарунок озеру перед купанням там Ніїліт [13, с. 63], вважає живими дерева [13, с. 30]; вірить у своїх богів і знає їхні бажання (бога Вогню [13, с. 38]) чи пов'язані з ними обмеження (з Матір'ю Землею [13, с. 75]), заклинає ім'ям божеств [13, с. 44], розуміє принцип світобудови [11, с. 219], причини переслідування нижчих надприродних сутностей і способи їх уникнення [13, с. 43], згідно з тотемізмом пояснює спадкоємність [11, с. 67]; народ веннів дотримується правил співіснування з надприродними істотами [14, с. 8–9] тощо.

Вовкодав [13, с. 370] (і деякі інші персонажі відповідного циклу [14, с. 401]) підкреслено толерантний до чужих богів і захищає своїх («Око Богів… пресвітле Сонце. Нехай Близняки мирно правлять тими, хто їм поклоняється. Але для чого ця людина говорить мені, начебто Тебе – немає?..» [13, с. 124]), тоді як Відьмак заперечує змальовуваний у циклі культ, у який не вірить, хоча по-своєму також є толерантним. На тлі язичницького оточення герой А. Сапковського резонує переконаннями, «…що нами править Природа й прихована в ній Міць. … що боги… лише персоніфікації тієї сили…» [15, с. 38]). Вовкодав же, як язичник, є натурою більш чуттєвою до природи; згідно з шануванням давніми слов'янами лісів російському герою в лісі «…якось сама собою приходила думка помолитись Богам» [13, с. 365].

У силу розмитих переконань польського героя в площині віри стає можливим звертання А. Сапковського в «Сезоні гроз» до роботи Ф. Ніцше «По той бік добра і зла» [1, с. 6], що до імморалізму цієї праці філософа звертаються й інші фентезійники перших десятиліть XXI ст. (скажімо, М. і С. Дяченки в «Темному світі. Рівновазі»). Виходячи з релігійних поглядів Вовкодава, очевидно, що для нього межа між добром і злом є чіткою. Водночас текст М. Семенової відсилає до іншої тенденції сучасного метажанру – обігрування притчі про природу темряви, а значить, добра і зла [14, с. 213]. Аналогічні роздуми знаходимо в «Гонихмарнику» (2010) Д. Корній, «Крилах кольору хмар» (2014) Д. Корній і Т. Владмирової, «Волковицях» (2016) М. Смагіної.

Аналіз інтертекстуального поля «Вовкодава» виявляє зв'язок циклу з Україною в її історичній перспективі. Тут не тільки фігурують промовисті в цьому сенсі імена персонажів (Межамир [11, с. 12], Зоралік [14, с. 35] і под.), гривня як грошова одиниця [13, с. 455]; асоційовані читачем зі святом Івана-Купала «в середині весни… ярильні ночі» [14, с. 197] («Люди танцюють і стрибають через вогнища…» [14, с. 197]), в образі верховного бога героя недвозначно вгадується давньослов'янський Перун, котрий у християнській адаптації стає св. Іллею («Господь мій, Володар Грози…» [13, с. 77]), але й фіксуємо вужчі національні натяки: окання й акання у романі ключових племен асоціюється з вимовою українців і росіян тощо. Описи в романах «Вовкодава» етнічних і фольклорних особливостей низки зображуваних племен, з якими стикається герой (наприклад, сегванів), служать контрастним тлом для підкреслення особливостей морально-духовних канонів його народу. Прикметна особлива увага авторки до мов цих племен як засобу їхньої ідентифікації, до етимології окремих слів [14, с. 406–407] як різновиду народної пам'яті.

Циклу ж про Відьмака властива специфічна «польськість» [10, с. 34].

У зв'язку з виразно еротичними акцентами в циклі А. Сапковського, натуралістичними коментарями аспектів жіночої фізіології й сексуальності [12, с. 63, 73], порушенням сучасних питань абортів, критикою зниженого соціального статусу жінок [1, с. 16] образ жінки як такої відчутно заземлений порівняно з шануванням її в реальності Вовкодава. Якщо для героя російського циклу «жінки святі!» [13, с. 75] й у зв'язку з культом «Матері Землі» [13, с. 286] панівною в роду є жіноча лінія [13, с. 285–286], то польський Відьмак в окремих сценах у повну силу б'є карикатурно змальованих стражниць [1, с. 37].

Доречно пригадати тут репліку А. Сапковського: ««Дамське» фентезі – це відображення войовничого фемінізму…» [16].

Різна риторика «жіночого» питання в циклах романів А. Сапковського і М. Семенової певно відображає національні картини світу. Особливий статус жінки в суспільстві Вовкодава підкреслено її виключним правом вирішувати власну долю [13, с. 262].

Водночас у зіткненні в «Сезоні гроз» двох протилежних поглядів на права жінок логіка на боці другого, хоча панує в суспільстві перший: із точки зору місцевого короля Белогуна (патріархальна позиція), «Жінка… має право очікувати від чоловіка лише двох подарунків: на літо вагітності, на зиму – лаптів із тонкого лика. Як перший, так і другий подарунок має завданням своїм заякорити жінку в домі» [1, с. 15]; з погляду ж чародійки Литти Нейд, яка допомагає в романі жінкам із небажаною вагітністю (демократична позиція), «…жінка має право народжувати, коли хоче, і не народжувати, коли не хоче…» [1, с. 16] (у постаті чарівниці як такої в циклі Р. Войтонь убачає

образ феміністки [8, с. 87]). У зв'язку з пізнішими в творі негативними опусами стосовно жінки (тезою Любистка: «Такими, якими вони видаються, речі є рідко. А жінки – ніколи» [1, с. 46]; панівною певний час серед чародіїв мізогенією [1, с. 153]) її узагальнений образ вібрує.

На цьому тлі виразним є об'єктивно (з погляду фізичних можливостей у давні часи) зумовлений і рівноправний розподіл сфер жінки і чоловіка в циклі М. Семенової: «…жінка і кішка хазяйнують у хаті, чоловік і собака – надворі» [13, с. 266], де «жінки мудріші за чоловіків…» [13, с. 320].

Промовисті присвячені тілесному аспекту епізоди російського і польського текстів: це фрагментарні еротичні описи жіночого тіла (у «Володарці Озера» [17, с. 44, 106–108], «Сезоні гроз» [1, с. 67–68]) й підкреслення потреби сексуальних стосунків як Відьмаком, так і жінкою [17, с. 22, 47; 12, с. 63]. Вовкодав же при вигляді оголеного жіночого тіла закоханої в нього кнесинки опановує себе, захищаючи тим самим жіночу честь і підносячи цінність дівочої цноти: «Важно дивитися в очі чоловіку, який зумів убезпечити твою цноту краще тебе самої» [13,с. 456]. Вивищенню образу жінки сприяє й уникання М. Семеновою описів тіла.

Додамо, що для фентезі XXI ст. характерне порушення гендерних питань, зокрема про духовний потенціал жінки і чоловіка. Як видно, у світі «Вовкодава» М. Семенової в духовному сенсі «…жінкам дано більше…» [13, с. 191], так само позиціонована жінка в романістиці Д. Корній, С. Грін, Х. Векер та ін. Необхідність зберегти й відстояти в майбутньому свої традиції зумовлює важливу роль у циклі М. Семенової концептів свободи [11, с. 320] і пам'яті, котрі актуалізовані й у світовому сучасному фентезі. Вовкодав знає шестисотлітню історію свого роду від першопредка Пса [11, с. 218; 13, с. 293] і розуміє необхідність дотримання в народі традицій і давнього ладу: «Це для того, щоб не здичавіти. Не позабути, хто такі» [11, с. 144]. Важлива воля і для Відьмака, однак з огляду на його посилені егоїстичні мотиви концепт свободи в польському циклі функціює з іншим семантичним відтінком.

Об'єктивне трактування ідейних настанов і духовно-етичних домінант зіставлених романних циклів, природно, є принциповим, і компаративний аналіз дозволяє уникнути некоректних оцінок у їх кваліфікації (як, наприклад, у В. Смирнова [18]).

Висновки. Здійснений аналіз романних циклів «Відьмак» А. Сапковського і «Вовкодав» М. Семенової дозволяє говорити про духовно-етичні домінанти в них як маркери національного коду. Ключовими й наскрізними, хоча такими, що функціюють часом у відмінних семантичних площинах, концептами творів стають любов і співчуття до ближнього, обов'язок як місія, (виправданий) героїзм, пам'ять і свобода (особистості, зокрема жінки), язичництво й віра загалом, толерантність. При цьому польський і російський цикли органічні ряду світових фентезійних тенденцій межі XX–XXI ст., з-поміж яких найважливіші тут – моделювання постаті власне героя як переосмисленого традиційного антигероя, системна актуалізація язичницької культури в її сучасному і різнонаціональному розумінні, а також виражена гендерна інтенційність.

Викладені положення можуть бути розвинені і включені до масштабного дослідження еволюції слов'янського фентезі в системі світового, що дозволить глибше визначити роль національних первнів у загальній інтеграції художнього досвіду метажанру.

Література:

1. Сапковський А. Відьмак. Сезон гроз: роман / пер. з пол. С. Легези; комент. С. Легези, О. Стужук. 3-тє вид. Харків : Кн. клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2020. 352 с.
2. Криницына О. П. Славянские фэнтези в современном литературном процессе: поэтика, трансформация, рецепция : автореф. дис. … канд. филол. наук: 10.01.01. Пермь, 2011. 23 с.
3. Демчик М. Своєрідність жанру фентезі у романах Марини та Сергія Дяченків «Ритуал» і Анджея Сапковського «Відьмак». *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Філологія»*. Ужгород, 2016. Вип. 2 (36). С. 102–106.
4. Королькова Я. В. Две модели фэнтези в современной русской литературе: (романы М. В. Семёновой о Волкодаве, М. Г. Успенского о Жихаре) : автореф. дис. … канд. филол. наук: 10.01.01. Томск, 2012. 26 с.
5. Толкачева В. С. Типология романов М. В. Семёновой : дис. … канд. филол. наук: 10.01.01. Ульяновск, 2015. 199 с. URL: http://www.psu.ru/files/docs/science/dissertatsionnye-sovety/Tolkacheva/Tolkaczewa.pdf (дата звернення: 10.11.2021).
6. Szcześniak J. Fantasy – nowe zjawisko w literaturze końca XX wieku. *Literatura dla dzieci i młodzieży (po roku 1980)* / pod red. K. Heskiej-Kwaśniewicz. Katowice: Wydaw. Uniw. Śląskiego, 2008. S. 195–212.
7. Півень С. В. Жанрові межі фентезі (на матеріалі «Саги про відьмака» Анджея Сапковського. *Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур*. Київ, 2013. Вип. 21. С. 302–310.
8. Войтонь Р. Славянская мифология. Современные литературные инспирации: ведьмак, ведьмы и вампиры… (Анджей Сапковский: сага о Ведьмаке). *Вісник Маріупольського державного гуманітарного університету. Серія «Філологія»*. 2012. № 3. С. 85–88.
9. Развадовская Н. А. Фэнтези А. Сапковского: синтез мировой и национальной культур. *Универсальное и национальное в культуре :* сб. науч. ст. / редкол.: Э. А. Усовская (отв. ред.) и др. Минск : Изд. центр БГУ, 2012. С. 200–210.
10. Легеза С. Фентезі як гра з національним: випадок Польщі. *Національна своєрідність літератури фентезі: європейська палітра :* зб. матеріалів наук. семінарів Центру з Дослідження Літератури Фентезі при Ін-ті літ. ім. Т. Г. Шевченка НАН України (22 лист. 2018, 19 квіт. 2019) / ред. Рязанцева Т. М., Канчура Є. О. Київ, 2020. С. 30–38. URL: http://www.ilnan.gov.ua/media/k2/attachments/zbirnyk1.pdf (дата звернення: 10.11.2021).
11. Семёнова М. Волкодав. Самоцветные горы: роман. Москва : АСТ; Санкт-Петербург : Азбука, 2007. 409 с.
12. Сапковський А. Відьмак. Кров Ельфів: роман / пер. з пол. С. Легези; комент. С. Легези, О. Стужук. Харків : Кн. клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2021. 318 с.
13. Семёнова М. Волкодав: роман. 2-е изд., испр. Москва : АСТ; Санкт-Петербург : Азбука, 2007. 571 с.
14. Семёнова М. Волкодав. Знамение пути: роман. Москва : АСТ; Санкт-Петербург : Азбука, 2007. 412 с.
15. Сапковський А. Відьмак. Останнє бажання: роман / пер. з пол. С. Легези; комент. С. Легези, О. Стужук. Харків : Кн. клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2021. 286 с.
16. Sapkowski A. Piróg albo Nie ma złota w Szarych Górach. *Nowa Fantastyka*. 1993. № 5 (128). URL: https://sapkowskipl.wordpress.com/2017/03/17/pirog-albo-nie-ma-zlota-w-szarych-gorach/#respond (дата звернення: 10.11.2021).
17. Сапковський А. Відьмак. Володарка Озера: роман / пер. з пол. С. Легези; комент. С. Легези, Н. Середіна, О. Стужук. Харків : Кн. клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2021. 574 с.
18. Смирнов В. Н. Национальные коды в цикле «Ведьмак» А. Сапковского. *Парадигмы культурной памяти и константы национальной идентичности :* коллективная монография. Нижний Новгород : Изд-во ННГУ им. Н. И. Лобачевского, 2020. С. 681–686.

Gurduz A. Spiritual and ethical dominants in the novel cycles by Andrzej Sapkowski "The Witcher" and by Maria Semenova "Wolfhound"

Summary. Series of novels by Andrzej Sapkowski "The Witcher" and Maria Semenova "Wolfhound" are notable in the world fantasy of the end of the XX – the beginning of the XXI centuries. They are clearly ethnically marked, categorically comparable and insufficiently studied. At the same time, these novel cycles express a number of fantasy tendencies of this period and, first of all, the systemic actualization of pagan culture in its modern and multinational sense. As a result of the first comparison of the cycles "The Witcher" by A. Sapkovsky and "Wolfhound" by M. Semenova, we determine the specifics of their spiritual and ethical dominants as markers of the national code. In connection with this goal, our key tasks are to trace the reflection in these Polish and Russian novel cycles of the world fantasy trends of the end of the the XX – the first decades of the XXI century, as well as their gender intentions.

Y. Korolkova traces in "Wolfhound" plot cycle a mythological oriented scheme ("the exit of the hero from "native" space – stay in "a foreign" space – return"), that is also actualized in the fantasy of this period. The adventures of the heroes continue in the relative fantasy worlds – close to the medieval level of European civilization, pagan. For the fantasy of the XXI century to raise of gender issues is characteristic, in particular abour the spiritual potential of women and men. In the artistic world M. Semenova's "Wolfhound", women are more given in the spiritual sense, as we can see that in the prose by D. Korniy, S. Green, H. Wecker, and others. An important role in the cycle by M. Semenova concepts of freedom and memory, which are relevant in the world of modern fantasy. Will is also decisive for the Witcher, but given his heightened selfish motives, the concept of freedom in the Polish cycle operates with a different semantic connotation.

The analysis of novel cycles allows us to talk about the spiritual and ethical dominants in them as markers of the national code. The key and pervasive, although sometimes functioning in different semantic planes, the concepts of this artistic works are love and compassion for others, duty as a mission, (justified) heroism, memory and freedom (individuals, in particular women), paganism and faith in general. At the same time, the Polish and Russian novel cycles are organic to a number of world fantasy tendencies of the end of the XX – the beginning of the XXIcentury, the most important of which are modeling the figure of the hero as a reinterpretated traditional antihero and a gender intentionality.

Our provisions can be expanded and included in a large-scale study of the evolution of Slavic fantasy in the world fantasy system.

Key words: fantasy, gender, intertext, myth, tendency, interpretation.